

Un fenomen que fa petar de riure

Arriba a les llibreries *L'avi de 100 anys que es va escapar per la finestra*, el debut de Jonas Jonasson, escriptor suec que planteja un viatge hilarant pels principals conflictes del segle XX de la mà d'un personatge excèntric i enigmàtic, el dinamiter Allan Karlsson. Tres milions d'exemplars venuts. Trenta-tres traduccions.

◆◆◆◆◆ Jordi Nopca

L'any 1990 Thomas Pynchon publicava la novel·la *Vineland*, viatge al·lucinat pels estralls provocats per l'esclat de llibertats de la dècada dels 60 del segle XX amb incursions a les arts marcials, personatges d'arrels hawaianes i referències a *Star Trek* i *Godzilla*. El seu personatge principal, Zoyd Wheeler, viu devastat pel consum de marihuana i malda per renovar, any rere any, la pensió d'invalidesa. El llibre comença amb Wheeler travessant una finestra per demostrar que els trastorns mentals segueixen torturant-lo.

L'avi de 100 anys que es va escapar per la finestra també comença amb un personatge estrafolari que es decideix a creuar una finestra. A diferència de Wheeler, a l'ancià centenari Allan Karlsson no li cal travessar cap vidre: la maniobra d'obrir les portelles i passar a l'altra banda ja el deixa una mica baldat. Karlsson s'escapa de la residència de Malmköping perquè no vol ser

present a la seva festa d'aniversari. Vestit amb una americana marró, pantalons també marrons i unes sabatilles que absorbeixen les gotes d'orina que hi van a parar cada vegada que visita el lavabo, Karlsson comença un viatge esbojarrat per escapar del *memento mori* de fer 100 anys i, posteriorment, per fugir del grup de delinqüents Never Again –al qual ha robat una maleta amb 50 milions de corones sueques–, de la policia, de la premsa i del personal del geriàtric. La desaparició de Karlsson és una bola de neu que es va inflant amb constància i fins a unes proporcions gegantines. “Em vaig enamorar del personatge. Per això vaig aconseguir acabar el llibre!”, exclama l'autor, Jonas Jonasson, que no va publicar el seu debut fins a finals del 2009, amb 47 anys fets. Quan ja havia escrit tres quartes parts del llibre vaig haver de tornar enrere i reescriure algun dels paràgrafs inicials. Allan Karlsson havia canviat, a mesura que escrivia, i em demanava que alguns dels trets que apareixien més

L'AVI DE CENT ANYS QUE ES VA ESCAPAR PER LA FINESTRA
JONAS JONASSON
TRADUCCIÓ DE LLUÍS SOLANES
LACAMPANA/
SALAMANDRA
412 PÀG./19 €

endavant ja fossin enunciats des del primer capítol”.

La novel·la avança a dos temps: arrenca el dia 2 de maig del 2005, amb la fugida de l'ancià, però quan Karlsson està a punt de ser enxampat per un dels pinxos de Never Again, l'acció recula 100 anys, fins al dia del seu naixement. “El nucli del llibre era intentar explicar la història del segle XX amb humor. Volia fer explícit com podem arribar a ser d'estúpids... El personatge principal passeja per la Guerra Civil Espanyola, la creació de la bomba atòmica, la Rússia soviètica i el maig del 68 francès, i ho fa com una espècie de guia que mai no s'involucra en un bàndol ni en l'altre”. Karlsson és un escèptic de cap a peus: no creu ni en ideologies ni en déus, i cada vegada que topa amb algun president o dictador –i això no passa ni una ni dues vegades– les conseqüències són del tot imprevisibles. Dina paella valenciana amb Franco i s'emborratxa amb Harry S. Truman, participa en una conspiració per acabar amb Winston Churchill, fa una revelació determinant als presidents

a
llegim

34-35

● Entrevista a John Berger ● 'Crim de sang', de Sebastià Alzamora, últim premi Sant Jordi de novel·la

36-37

● 'Xenofòbia a Catalunya', un assaig de Xavier Rius ● Pau Vidal torna al gènere negre amb 'Fronts oberts'

UNA PASSEJADA FRENÈTICA PEL SEGLE XX

LA GUERRA CIVIL Expert en explosius i obsedit amb la idea “de veure un negre”, Allan Karlsson es deixa convèncer pel seu amic Esteban i marxa a Espanya per fer esclatar uns quants ponts durant la Guerra Civil. Poc després que un obús acabí fent esclatar el seu amic, Karlsson s'atipa de la guerra i adverteix a un “homenet carregat de medalles” del perill de travessar un pont farcit de dinamita. L'homenet -Franco- el convida a menjar paella.

LA BOMBA ATÒMICA En comptes de tornar a Suècia, Karlsson agafa un vaixell que el porta fins als Estats Units. Allà aconsegueix “servir pastes i cafè” a la base de Los Alamos, on l'exèrcit nord-americà investiga la bomba atòmica. És Karlsson qui desencalla les investigacions del físic Oppenheimer. Els seus consells el porten a dinar amb el vicepresident, Harry S. Truman. Borratxos de tequila s'assabenten de la mort del president Roosevelt.

JORDI PIZARRO

EL PODER DE CREURE EN UN LLIBRE

Després de passar per editorials com Paidós i Edicions 62, Carina Brandt (Göteborg, 1972) va entrar a treballar a l'agència literària Pontas fa tres anys. "Em va venir a buscar Anna Soler-Pont, la directora, perquè volien començar a representar autors escandinaus", explica. Brandt es va posar a buscar autors, conscient que en aquell moment -i encara ara- el gènere suec més exportable era el negre. "A finals del 2009 el meu pare va viatjar a Tailàndia. A l'aeroport d'Estocolm es va comprar l'edició sueca de la novel·la de Jonasson. Li va encantar i me'l va recomanar tant que no només me'l vaig llegir de seguida, sinó que vaig córrer a posar-me en contacte amb l'autor".

Representar un autor suec des de Barcelona no era cosa fàcil. La distància i el desconeixement de Jonasson -de qui encara no havien sortit crítiques i les vendes del qual encara no s'havien disparat- era un repte que Brandt va assumir perquè l'autor li va fer confiança. Els resultats han estat aclaparadors: en menys de dos anys l'agència Pontas ha venut el llibre a una trentena de països. "De les 33 traduccions contractades n'han sortit, aproximadament, un terç. A fora de Suècia, les vendes de l'any passat superen els dos milions d'exemplars". Al país de Jonasson la xifra tampoc és anecdòtica: el milió d'exemplars venuts avalen el fenomen, que encara té l'afegitó de l'adaptació cinematogràfica, que s'estrenarà a finals d'aquest 2012.

"Hi ha hagut vint productores interessades a fer la pel·lícula. Fins i tot va arribar als Copen!", recorda Brandt. Finalment, *L'avi de 100 anys...* serà dirigida per Felix Herngren. El paper principal serà per a Robert Gustafsson, actor còmic conegut com l'home més divertit de Suècia.

ROBERT GUSTAFSSON SERÀ L'AVI DE 100 ANYS A LA GRAN PANTALLA

Charles de Gaulle i Lyndon B. Johnson i quan és rebut per Ióssif Stalin acaba engarjolat després de recitar un poema de Verner von Heidenstam, simpatitzant del nacionalsocialisme i, per tant, enemic de la Rússia soviètica (almenys de la de després del 22 de juny del 1941).

La relació directa de Karlsson amb el poder es deu a l'expertesa que aconsegueix, de ben jove, en les arts dinamiteres. Les explosions dels artefactes de Karlsson el porten a la presó, però el que havia estat castigat socialment poc després es converteix en la seva gran virtut. "En comptes d'afrontar la història que volia explicar com si treballés en una novel·la, em va ser més fàcil provar de narrar una faula -explica Jonasson-. Per a mi, cadascun dels episodis històrics del llibre són creïbles i, en certa manera, possibles. És evident que hi ha fets que no van acabar sent així, però hauria pogut anar d'aquesta manera. Si els sumem tots junts, la cosa canvia..." Per Jonasson, la clau per aconseguir que el lector acompanyi el se-

L'ESCRITOR SUEC JONAS JONASSON AL'HOTEL OMM DE BARCELONA AHIR AL MATÍ

guiment de les aventures de Karlsson amb un somriure als llavis -que freqüentment es converteix en rialla- és la contenció. "Si hagués volgut exagerar en excés les peripècies del personatge l'hauria acabat matant. Quan un vol ser divertit a cada moment acaba convertit en algú ridícul: en aquest llibre ha estat molt important que fos capaç de contenir-me".

El llibre que Jonasson ha tingut més present a l'hora d'escriure *L'avi de 100 anys...* ha estat *Les aventures del bon soldat Svejk* (1923), de Jaroslav Hasek. "Hi ha molta gent que ha volgut comparar el meu llibre amb *Forrest Gump*, però crec que hi ha una diferència fonamental entre el personatge de Winston Groom i el meu Allan Karlsson: com passa amb el soldat Svejk, el lector no arriba a saber mai si Karlsson és llest o burro. En el cas de *Forrest Gump*, la cosa queda més clara des d'un primer moment".

Abans de posar-se a escriure, Jonasson es va dedicar durant anys al periodisme: primer escrivint per a

l'Expressen i més endavant com a accionista d'OTW, empresa que en una dècada de vida va engagar la majoria de programes esportius d'un dels canals de televisió suecs més importants, TV4. "Des dels 18 anys tenia clar que volia ser escriptor, però havia de fer alguna cosa per guanyar-me la vida -diu Jonasson-. Vint-i-cinc anys després em vaig adonar que treballava massa i que havia de prendre una decisió. Vaig deixar l'empresa, vaig vendre'm tot el que tenia i me'n vaig anar a viure a Lugano". Un cop escrit i publicat, *L'avi de 100 anys...* ha passat de ser una novel·la amb molt d'humor "que només podia interessar als suecs" a convertir-se en un fenomen que encara creix, amb tres milions d'exemplars venuts i 33 traduccions en marxa. Com l'elefant que acompanya el centenari durant bona part del seu periple, el debut de Jonasson és descomunal i entremaliat, imprevisible i de trompa llarga, que explora les misèries del segle XX, la ruralia sueca i, sobretot, un personatge del tot singular. ♦♦

LA XINA D'ABANS DE MAO Song Meiling, dona del líder xinès del Kuomintang, Chiang Kai-Shek, acut a Karlsson perquè l'ajudi a frenar l'avançament inexorable de les tropes comunistes, encapçalades per Mao Zedong. Tot i comptar amb un hostatge de pes, l'actriu i tercera dona de Mao, Jiang Qing, l'escamot de Karlsson navega pel lang-Tsé sense un objectiu clar, entorpit pels excessos -alcohol i prostitució-. El dinamiter decideix fugir-ne.

COREA DEL NORD Les peripècies de Karlsson passen també per la Rússia comunista. Després d'encarar-se amb Ióssif Stalin passa cinc anys i tres setmanes al gulag de Vladivostok. Ajudat pel germà d'Albert Einstein, el despistat Herbert, Karlsson aconsegueix una fugida sonada cap a l'únic lloc que se li fa mínimament segur, Corea del Sud. Per arribar-hi ha de passar pel país veí i entrevistar-se amb el dictador Kim Il-sung, fent-se passar per mariscal soviètic.

EL MAIG DEL 68 Ni guerres, ni dictadors, ni ideologies són capaços de doblegar l'enigmàtic Allan Karlsson. Instal·lat a Indonèsia, l'any 1968 viatja a París per fer d'interpret de l'ambaixadora francesa, i no es pot estar de ficar cullerada durant la trobada entre els presidents Charles de Gaulle i Lyndon B. Johnson. El teló de fons de la revelació que Karlsson fa a les autoritats és la neguitosa capital francesa, escenari d'una de les revoltes populars més importants del segle XX.